

Sipelgas
klaaspurgis

Polina
Žerebtsova

Sipelgas klaaspurgis

Tšetšeenia
päevikud
1994–2004

*Vene keelest tõlkinud
Erle Nõmm*

 TÄNAPÄEV

Originaali tiitel:

Полина Жеребцова
Муравей в стеклянной банке
AST, Moskva 2014

Toimetanud Hele Pärn
Kujundanud Andres Tali

© Polina Žerebtsova, 2014
Tõlge eesti keelde © Erle Nõmm ja Tänapäev, 2017

ISBN 978-9949-85-161-4

www.tnp.ee

Trükitud AS Printon trükikojas

*Pühendatud Tšetšeenia
Vabariigi paljurahvuselisele
elanikkonnale, keda pommitati
taevast ja tulistati maalt.*

„*Ljatt kiera*,” ütleb ta, püüdmata kanonaadist üle karjuda.

Surun põlved vastu kõhtu ja pühin näolt kuivad mullakamakad, mis langevad ülevalt.

Mõningatesse neist on jäänud määrdu- nudvalgeid juureniite.

„Taeva juured,” sosistan ma, „maasse taker- dunud taeva juured.”

„*Hvara duneja vain dats* – see ilmaruum ei kuulu meile,” ütleb ta.

„*Ljatt kiera* – maatühemikud,” naerab ta, „me oleme juba SEAL ega ole üleminekut lihtsalt märganud.”

S. Božko „Aastaaeg – sõda”

Minu Päeviku esimesele, kulunud leheküljele on kirjutatud: „Kahtle kõiges.” Cicero

1994

■ 25.03

Tere, Päevik! Ma elan Groznõis, Zavetõ Iljitša tänaval. Minu nimi on Polina Žerebtsova. Ma olen 9aastane.

■ 26.03

Sünnipäevaks, 20. märtsiks, ostis ema pähklitordi. Käisime kesklinnas. Väljakul oli palju inimesi. Inimesed karjusid. Seal olid habemetega taadid. Nad jooksid ringi.

Lenin oli varem kalossides. Ausammas. Hiljem võeti see maha, aga kalossid jäid.

Miks inimesed karjuvad? Mida nad tahavad? Ema ütles:
„See on miiting.”

■ 27.03

Kirjutasin luuletuse.

*Unistan ma lapse kombel
laevaretkedest!
Tahan leida merekarbi
vetevoogudest.*

■ 28.03

Ärkasin. Pesin nõud ära. Pühkisin trepikoja neljandast esimese korruseni puhtaks. Hakkasin kausis pesu pesema. Pesin asjad ära, loen raamatut.

■ **29.03**

Miks kõik on lumehelbekesed, aga mina ei ole? Mind riietati peol Punamütsikeseks. Ema õmbles oma seelikust kostüümi. Ma tahan olla lumehelbeke! Kõik klassi tüdrukud on lumehelbekesed.

■ **01.04**

Kass Miška istub minu kõrval padjal. Ma loen „Kolme musketäri”. Seal on kuninganna, Mileedi ja d’Artagnan. Mulle meeldib maailm, kus kuningannad kannavad ilusaid kleite. Seal on musketärid ja kaardiväelased!

Kodus on igav.

■ **02.04**

Mängisime peitust. Peitsime end puude taha ja aedadesse. Mina peitsin end ära koos Hava ja Aljonkaga. Need on minu sõbrannad. Pärast sõitsin jalgrattaga. Aga see läks katki.

Nägemist!

■ **18.04**

Ma kaotasin hiire ära. Ema ostis hea käitumise eest. Hiir istus taskus. Ta kukkus vist rohu sisse. Otsisime Aljonka ja Saškaga. Ei leidnud.

Ema ütles, et ta ei osta enam sellist mänguhiirt. Ütles, et ma olen kobakäpp.

Polja

■ **22.04**

Tädi Katja ja tema tütar Vera kutsusid mind külla. Nad on meie naabrid neljandalt korrusel. Kästi tulla hommikul. Mina ärkasin üles ja läksin kell kuus. Ema magas. Pärast riidlesid kõik minuga, et ma läksin nii vara. Ise nad kutsusid ju! Ma istusin köögis. Tädi Katja laskis mu sisse. Ta tegi pannkooke. Siis ärkas Vera ja me mängisime.

Veral on poissnukk. Minul ei ole. Minul on tüdruk. Otsustasime nad paari panna.

Nägin Ljuba-memme ja Stjopa-taati teiselt korrusel. Neil on naljakas taksikoer. Tema nimi on Knopka.

■ **01.05**

Täna on kristlaste ülestõusmispüha!

Käisime mööda linna ringi. Vihm. Jõudsime kiriku juurde.

Kõik naabrid õnnitlesid üksteist. Kostitasid pirukatega. Lapsed sõid värvitud mune. Zina-memm jagas kõigile. Kõige rohkem sõid Islam põiktänavast ja Muhamed. Aga Vasjale ja Aljonkale ei jätkunud. Neile andis pirukaid memm Nina.

Vihma kallas hommikust saadik. Ema ja tädi Anja ütlesid: see on halb. Kui vihma sajab, siis jumal nutab, sest maa peal on palju patuseid.

■ 05.05

Orkaan. Puid langes maha. Kõik ehmatasid ära. Pärast mindi aedadesse – aprikoose korjama. Aga need on veel toored – rohelised.

Ma nägin hirmsat und: aknast tungis sisse koletis. Tal olid sõrad ja ta lõi aknal trellid eest ära.

■ 15.05

Me mängisime: Patoška, Vera, Asja, Hava, Aljonka, Rusik, Arbi, Umar, Dimka, Islam, Saška, Vasja, Ilja, Igor, Serjoža, Denis ja mina. Algul mängisime kulli, pärast palli!

Ema andis meile pakist Yupi mahla. Segasime seda ämbris veega. Jõime. Minu lemmik on oranž, Aljonkal punane. Aedmaasikamahl. Pärast andis ema meile Turbo nätsu. Seal on auto, pildi peal. Kõik olid väga rõõmsad.

Kass Miška jäi haigeks.

■ 21.05

Ma aitasin emal Berjozkas küpsiseid müüa. Emale ei maksta töö juures. Toiduga on kehvad lood. Tädi Katja räägib:

„Ajad on sellised. Rasked.”

Keetsime kanajalgadest suppi ja sõime. Varem keetsime kanast, nüüd jalgadest. Jalgu müüakse kiloga. Kana oli maitsvam. Palju maitsvam.

Ema tahab mind teise kooli panna.

Vanemate klasside õpilased löid ühele tüdrukule tooliga pähe, ta on haiglas.

Mina olen Nadjaga sõbrustanud esimesest klassist peale. Olen rääkinud talle saladusi.

Ma korjan kleepse ja on ainult üks on veel kleepida. Et Cindy nukk võita! Nadjal palus raamatut ja ma andsin. Mul läks meelest, et raamatu vahel on album ja kleepsud! Nadjal andis raamatu tagasi, aga albumit ei andnud. Käisin emaga nende pool kodus. Nad elavad

eramajas. Ema palus tema vanaisa, et nad tagasi annaksid. Nad ei andnud. Ma nutsin. Nüüd pole mul enam albumit ega sõbrannat.

Nägin nende pool väikest põrsakest. Ta jooksis nagu koer.

Polja

■ 24.05

Nadja vaikib. Ei anna albumit tagasi. Aga Hava ütles:

„Jäta sina talle ka midagi tagasi andmata!”

Ma teadsin, et Nadja sõnaraamat on minu käes. Ma ei tahtnud tagasi anda, aga pärast andsin ikkagi. Kui tema on selline, siis mina pole selline.

Mulle meeldib Jelena Aleksandrovna – ta mängib meiega. Ta on meie õpetaja. Veel meeldib mulle Aleksei, kes istub Julkaga ühes pingis. Ma arvan, et ma armastan teda. Ta ostis mulle puhvetis saia-kese. Ta ei karda kaitsepookimist. Mina ja teised tüdrukud peitsid end WCsse, aga meid leiti ikkagi üles ja tehti selga süstid. Me nut-sime.

Polja

■ 02.06

... laual oli kaks klaasi. Ühes oli kalade toit, teises rotimürk. Ma teadsin, kummas on mürk. Aga oli huvitav, mis saab, kui toita selle-ga kalu. Andsin natuke. Nad surid akvaariumis ära. Ma kartsin neid vaadata. Nad olid nüüd surnud, aga enne olid elus.

Ema tormas mind nüpeldama.

„Mõrtsukas!” Ema klohmis käterätikuga. „Sa oled mõrtsukas!”

Tädi Marjami poeg Akbar läks endast välja. Need olid tema kalad. Tädi Marjam ei pahandanud. Ta andis mulle rõngassaia ja ütles, et viskab kalad vetsupotist alla.

Mul ei olnud häbi. Mul oli hirm. Mõrtsukas tunneb hirmu.

Polja

■ 16.06

Ema ostis süüa.

Ma pesin Miškat kausis. Aljonka aitas. Pärast jalutasime lõunani. Pikutasime ja vahtisime taevast. Ma rääkisin Aljonkale, et vanas kat-lamajas hoovi peal elavad kummitused. Ta hakkas kartma. Aljonka on minust tervelt aasta noorem.

Pärast tuli Igor ja hakkas rääkima, et täiskasvanud valetavad ja jõuluvana ei ole olemas. Mina ütlesin, et punase mütsiga jõuluvana

ei ole. Aga on olemas jõuluvana, kes elab jää sees. Ta kondab nähtamatuna ringi, piilub talvel akendest sisse. Ainult lapsed näevad teda. Aljonka, Igor ja Hava jäid mind uskuma. Mõtlesin, et ta käib ja vaatab akendest sisse. Kust ma seda muidu teaksin?

Polja

■ **23.06**

Leivajärjekord, poes kakeldakse.

Ma tõin sipelga. Ta elab klaaspurgis: selles on mulda. Ma olen raamatust lugenud, et sipelgad ehitavad ilusaid linnu ja tahtsin vaadata, kuidas. Las ta siis ehitab purki!

■ **28.06**

Hoovis on pulmad! Kõigile anti kommi. Tantsiti lesginkat. Tulisitati püstolist. Tädi Marjam ütles:

„Tulistatakse selleks, et kurjad vaimud põgeneksid!”

Meie Aljonkaga rääkisime jälle kummitustest. Aga Islam ütles, et kardab aedadesse minna. Sest seal lendavad kummitused küüslaugu ja sibula kohal.

■ **29.06**

Üle kõige maailmas meeldib mulle maja taha joosta. Ema nüpel-dab ja keelab. Aga mina käin seal ikkagi. Ma seisan ja vaatan mägesid. Need on sinised. Ma armastan mägesid. Rohkem kui taevast ja päikest. Need ümbritsevad minu linna. Vaatan neid ja mõtlen, et kui suureks saan, lähen nende juurde. Kindlasti lähen!

■ **03.07**

Kõik kardavad maavärinat. Naabrid ööbisid tänaval. Aga meie elame esimesel korrusel. Meie ööbisime kodus.

■ **06.07**

Vanaisa Anatoli käis külas. Ma küsisin, milline on maavärin. Ta võttis taskust tikutoosi. Pani peopesale ja raputas. Tikud kukkusid maha.

„Nii langeb maja kokku,” ütles vanaisa. „Maa liigub.”

Siis tegi ta karbi lahti ja seal polnudki tikke. Mardikas!!! Suur mardikas. Roheliste tiibadega. Vanaisa näitas mulle mardikat, laskis siis lahti. Mardikas lendas minema ja kadus vahtralehtede vahele.

Me käisime jalutamas ja nägime raudtee taga pommi. Pommi ammu-
sest sõjast fašistidega. See on alles hiljuti maapõuest välja ilmunud.

Tšapa mürgitasid kurjad naabrid kolmandalt korruselt. Nad vih-
kavad koeri. Tšapa oli sõbralik koer.

Raudteel sõidavad mõnikord rongid. Kuhu nad sõidavad?

■ 27.07

Tädi Marjamil, meie naabril, on võtmed. Need on uksemati all.
Ta paneb need alati sinna. Ma võtsin ja peitsin need ära. Tahtsin
näha, mis saab.

Tädi Marjam tuli aiamaalt, otsis. Pärast ütlesin ma, et leidsin võt-
med tänavalt, ja andsin need tagasi. Tädi Marjam jäi tööle hiljaks.

Polja

■ 11.08

Vanaisa on haige. Ta oli voodis. Ema ostis rohtu. Pärast läks vana-
isa oma koju.

Tema korteris on palju raamatuid – neid ei jõua iialgi läbi lugeda!
Raamatuid on kõik riulid täis, aga riulid on põrandast laeni! Vanaisa
ostab neid ja hoiab.

Ma lugesin Cervantese „Don Quijote’i”, kaks köidet. Raamatud
on vanad. Seal on pildid õhukese paberiga kinni kaetud. Ja mina vaa-
tasin neid pilte ja mõtlesin, et seiklen samuti seal.

Polja

■ 20.08

Ma ärkasin üles ja mulle tuli meelde vanaisa. Üleeile sadas vihma.
Pärast paistis päike. Me läksime mööda teed ja vanaisa ütles:

„Näed seda puud? See on laps. Pärast saab puu suureks ja jääb
siis vanaks. Kunagi see kaob. Sellest tehakse laud või aetakse ahju.
Nii läheb alati.”

See oli kask.

Veel ütles ta:

„Ära rebi lehti. Neil on valus.”

Mina vastu:

„Ei, ei ole valus.”

Aga vanaisa ütles, et lehed on sõrmed. Ja ma sain aru, et kui nad
oksa küljest rebida, on neil valus.

Ma ei tee enam.

Polja